

ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ (του Γιάννη Ζήση)

✘ Ένα από τα μεγαλύτερα ζητήματα που αναδειχθήκαν σε όλη την ιστορία και κυριότερα στη διαπάλη που αναπτύσσεται μέσα από το θεσμικό γίγνεσθαι των υποτίθεται «πολιτισμένων και δημοκρατικών» κοινωνιών και κρατών στο εσωτερικό και στις Διεθνείς σχέσεις είναι ότι, τελικά, από διάφορους θεσμούς εκείνο που επιδιώκεται είναι η ελαχιστοποίηση της ευθύνης ή η υποκατάσταση της ευθύνης από την υπακοή στην εξουσία, στον οργανωμένο και ερμηνευμένο αυταρχικά νόμο, ως κυριαρχία, ως εξουσία ή ως μια βιομηχανία εξουσίας.

Η υποκατάσταση της ευθύνης προϋποθέτει κάποια «κίνητρα» για να μας πείσει. Θέλει τα κίνητρα της επιθυμίας, της κατανάλωσης, της ιδιοτέλειας και του ναρκισσισμού. Ένα «διαίρει και βασίλευε». Η υποκατάσταση της ευθύνης πρέπει «να γίνει γοητευτική».

Είναι σαφές ότι τα συστήματα έτσι όπως έχουν αναπτυχθεί, επιδίωξαν μέχρι σήμερα να περιορίσουν την ευθύνη και την υπευθυνότητα και να την αντικαταστήσουν με την εξουσία. Παράλληλα, για να το κάνουν αυτό έπρεπε να περιορίσουν την ελευθερία αλλά και με κάτι να την αντικαταστήσουν. Αυτό ήταν το «όραμα» του Edward Bernays, το ανόητο της επιθυμίας. Έπρεπε να το υποκαταστήσουν με την επιθυμία, μ' αυτή την καταναλωτική ταύτιση με την αγορά, με την κοινωνία του θεάματος και τις συλλογικότητες, τις ποδοσφαιρικές ομάδες, τους φονταμενταλισμούς πάσης φύσης ή τη σχέση μας με τη διασκέδαση.

Όλα αυτά έρχονται ακριβώς να παίξουν αυτή την υποκατάσταση της ελευθερίας με την επιθυμία. Έτσι, λοιπόν, καταλήγουμε να γίνουμε άνθρωποι περιορισμένης ευθύνης, περιορισμένης

υπευθυνότητας και περιορισμένης ελευθερίας. Το τίμημα είναι να γιγαντώνεται (όχι μόνο τυραννικά) η ανεκπλήρωτη επιθυμία και ζήτηση και η αλλοτριωτική επιθυμία που πραγματώνεται και μας καθιστά «ναρκομανείς» της όπως και η εξουσία, και μείς να είμαστε η «πρώτη ύλη» σ' αυτή τη «βιομηχανία» της.

Αυτό, επίσης, λίγο πολύ επεδίωξαν οι θρησκείες και τα δόγματα. Δεν αναφερόμαστε στο επίπεδο των ιδρυτικών ηγετών. Το ίδιο βέβαια και σε πολλές σχολές σκέψης και στην αφετηρία πολιτικών ιδεολογιών. Το ίδιο ακριβώς όμως έκαναν και αυτοί που «διαμόρφωσαν» την «περιορισμένη ευθύνη» μέσα από τις θεωρίες τους περί «περιούσιων λαών» και «προνομιακών» καταστάσεων και ομάδων. Υποκατέστησαν τελικά την ακεραιότητα του ανθρώπινου όντος και τη συνοχή της κοινωνίας με την «περιορισμένη ευθύνη και την αυξημένη εξουσία». Μας υπέβαλλαν ότι η ευθύνη μας πραγματωνόταν με το να είμαστε υπάκουοι στην εξουσία, ενώ αντιθέτως η ευθύνη μας βρισκόταν ακέραια και ολοκληρωμένη στην εξουδετέρωση της βλαβερότητας στις σχέσεις μας και στις διαθέσεις μας.

Έτσι κατάφεραν να διαμορφώσουν αυτές τις παγκόσμιες στρεβλώσεις τόσο ανθρωπολογικά όσο και πολιτισμικά, απ' τις οποίες πάσχουν όλοι οι τομείς και κλάδοι, απ' την πολιτική ή την οικονομία μέχρι τη θρησκεία. Στην ουσία όμως επρόκειτο για μια βαθιά αποτυχία του ανθρώπου απέναντι στον εαυτό του και απέναντι στον συνάνθρωπο. Όλη αυτή η πορεία διευκολύνθηκε με το να φτάσουμε όχι στον φόβο μπροστά στην ελευθερία, αυτή την ιστορικά ρηχή προσέγγιση του Έριχ Φρομ και ξέρουμε γιατί το λέμε, αλλά με τον φόβο μπροστά στην ελευθερία του άλλου. Χρειάστηκε να εγκατασταθεί ο φόβος απέναντι στην ελευθερία του άλλου μαζί βέβαια με τον φόβο προς τον εαυτό μας. Το κύριο σημείο ήταν ο φόβος απέναντι στην ελευθερία του άλλου. Αυτό συνεπαγόταν το να μην είναι ελεύθερος απέναντι μας ο οποιοσδήποτε. Έτσι θα έπρεπε να 'μαστε εμείς συλλογικά αρκετά «ισχυροί» για να επιβληθούμε απέναντι του. Έτσι επινοούμε τις ψευδείς συλλογικότητες υποκαθιστώντας την αλληλεγγύη του ανθρώπινου όντος, την ανιδιοτέλειά του και την

ευθύνη της ανιδιοτέλειάς του. Τελικά υποκαθιστούμε την ευθύνη που θα μας απελευθέρωνε γιατί στ' αλήθεια, δεν υπάρχει άλλη απελευθερωτική δύναμη για ένα φυσικό και πνευματικό ον όπως είναι ο άνθρωπος, απ' την ολοκληρωμένη του ευθύνη.

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας

Πρώτη δημοσίευση: 17 Ιανουαρίου 2009

Φωτογραφία: wikiart.org

(solon.org.gr)